SKOLPORTENS NUMRERADE ARTIKELSERIE
FÖR UNDERVISNING, LÄRANDE OCH LEDARSKAP

VISUELL PROGRESSIONSMALL BLEV RESURS FÖR UNDERVISNINGS-UTVECKLING

FÖRFATTARE:
Helene Berggren

SKOLPORTEN
LEDA & LÄRA
16/2025

SAMMANFATTNING

I ANPASSADE SKOLFORMER har fokus tidigare inte legat på bedömning. Samtidigt är bedömning en förutsättning för undervisningsutveckling. Denna studie syftar till att undersöka hur undervisningen förändras när lärare använder en visuell progressionsmall för att synliggöra elevernas lärande och progression i anpassad skola. Genom intervjuer analyserades resonemang kring den visuella progressionsmallens funktion som bedömnings-, planerings- och kommunikationsstöd. Resultaten visar att lärarna upplever den visuella progressionsmallen som ett konkret verktyg för att kartlägga elevernas kunskaper och progression över tid. Som planeringsstöd hjälper den visuella progressionsmallen till att strukturera undervisningen samt fungera som ett kommunikationsstöd mellan lärare, elever och elevassistenter. Utmaningar med den visuella progressionsmallen är fragmentiserad undervisning samt upplevd ökad arbetsbörda för lärarna.

Helene Berggren är rektor för anpassad grund- och gymnasieskola, Klippans kommun.
E-post: helene.berggren@klippan.se.

Denna artikel har den 28 augusti 2025 accepterats för publicering i Skolportens numrerade artikelserie för utvecklingsarbete i skolan. Artikeln har granskats av en forskare som ingår i Skolportens granskargrupp.

Fri kopieringsrätt i ickekommersiellt syfte för kompetensutveckling eller undervisning i skolan och förskolan under förutsättning att författarens namn och artikelns titel anges, samt källa: Skolportens artikelserie. I övrigt gäller copyright för författaren och Skolporten AB gemensamt.

Denna artikel är publicerad i Skolportens artikelserie Leda & Lära:
www.skolporten.se/forskning/utveckling/

Aktuella Författaranvisningar & Skrivregler:
www.skolporten.se/forskning/skolutveckling/skolportens-utvecklingsartiklar/

Vill du också skriva en utvecklingsartikel? Mejla till redaktionen@skolporten.se

INNEHÅLL

INLEDNING 7

SYFTE OCH METOD 11
Syfte 11
Metod 11

RESULTAT 13
Uppfattningar av en visuell progressionsmall som bedömningsstöd 13
Uppfattningar av en visuell progressionsmall som planeringsstöd 14
Uppfattningar av en visuell progressionsmall som kommunikationsstöd 14
Utmaningar med en visuell progressionsmall 15
Sammanfattning 16

DISKUSSION 17

SLUTSATS 19
Praktiska konsekvenser av studiens resultat 19

REFERENSLISTA 21

INLEDNING

UNDER ÅREN 2022-2023 medverkade Klippans kommun i Ifous FoU-program Kunskapsuppdraget i anpassad skola (KASK). Det är inom ramen för den medverkan som denna utvecklingsartikel är skriven.

På anpassad skola i Klippan finns en gemensam ambition hos både rektor, lärare och elevassistenter att kvalitetssäkra undervisningen så att samtliga elever ges möjlighet att uppnå progression och tillägna sig de kunskaper som respektive stadie syftar till att förmedla. Inför medverkan i FoU-programmet identifierades en osäkerhet kring hur denna progression kunde mätas och synliggöras på ett tillförlitligt sätt. Det framkom ett behov av att erbjuda eleverna återkoppling som inte enbart informerade om deras prestationer, utan som även stödde deras förståelse för det egna lärandet, identifierade utvecklingsområden och stärkte motivationen att fortsätta utvecklas. I detta sammanhang upplevde lärarna att visuell feedback, i form av exempelvis skattningsskalor med symboler, bildstöd eller digitala applikationer, bidrog i högre grad till att eleverna kunde förstå sina framsteg och behov av vidare utveckling än enbart verbal återkoppling och *tecken som stöd* (TAKK).Visuell feedback möjliggör en omedelbar och konkret överblick över var eleven befinner sig i sin lärprocess och vad nästa steg bör vara (Chung & Tam, 2005). Mot denna bakgrund identifierades ett utvecklingsområde inom verksamheten: Att utveckla sätt att kombinera visuell feedback med verbal och icke-verbal kommunikation för att skapa en lärmiljö som både utmanar och stödjer elevernas lärande genom att ge alla elever förutsättningar att nå sin fulla potential genom tydlig, tillgänglig och motiverande återkoppling.

I grundskolan är det vanligt att diskutera elevernas måluppfyllelse, betygsresultat samt behörighet till gymnasieskolan. På anpassad grundskola är det däremot frivilligt för vårdnadshavare till elever som läser ämne att begära ut elevens betyg, och eleverna söker inte heller till gymnasiet baserat på meritpoäng som grundskoleelever gör. Elever som läser ämnesområde får inte betyg och meritpoäng, utan ett skriftligt omdöme i slutet av årskurs 9. Under utvecklingsarbetet funderade personalen i verksamheten på om betygens ”obetydelse” i anpassad skola kunde vara en bidragande orsak till att det tidigare inte har varit så stort fokus på bedömning, varken hos vårdnadshavare eller elever, med konsekvensen att lärarna hos oss inte har diskuterat elevernas lärande, progression eller bedömning med eleverna på samma sätt som man gör i grundskolan? Skolinspektionen (2012) visar att lärare i de tidiga årskurserna sällan integrerar bedömningsplanering i samband med undervisningsplaneringen (Skolinspektionen, 2012). I stället fokuserar den bedömning som planeras främst på att ske i slutet av ett arbetsområde eller temaarbete. Återkopplingen som ges till eleverna handlar huvudsakligen om vad de ska arbeta med, snarare än vilka specifika kunskaper arbetet syftar till att utveckla. Bedömning som en integrerad del av undervisningen, där eleverna får framåtsyftande återkoppling baserad på specifika arbetsinsatser, planeras mer sällan. Detta mönster observerades genomgående i alla årskurser hos oss på anpassad skola i Klippan.

I samband med diskussioner kring hur elevernas kunskapsutveckling kunde synliggöras och hur de kunde utmanas vidare i sitt lärande, riktades fokus mot användningen av bedömningskriterier. Det väckte frågan om hur dessa kriterier kunde konkretiseras och göras begripliga för eleverna med hjälp av en visuell progressionsmall som ett pedagogiskt verktyg. Ett mål var att den visuella progressionsmallen skulle tydliggöra vad eleverna förväntades lära sig, hur progression kunde ske, samt att möjliggöra för eleverna att själva skatta sitt lärande och identifiera nästa steg

Figur 1: Visuell progressionsmall för elever som läser Ämne.

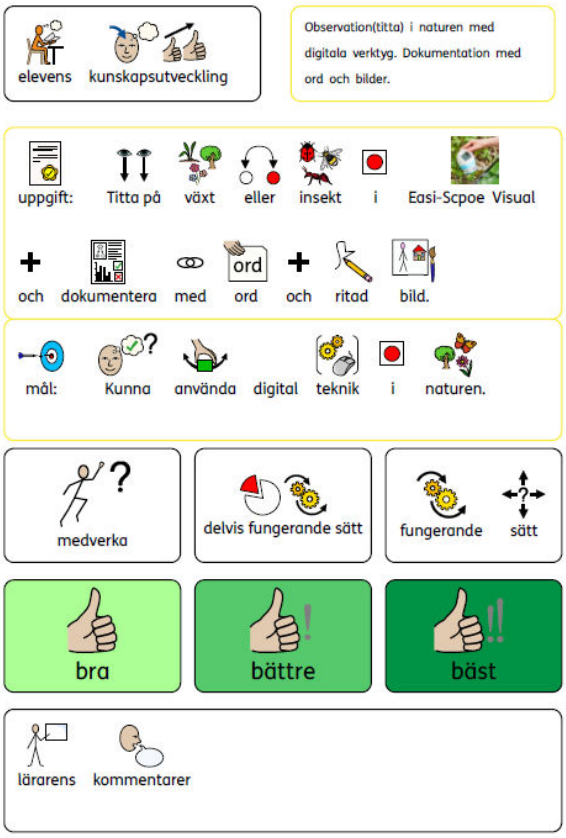

Figur 2: Visuell progressionsmall för elever som läser Ämnesområde.

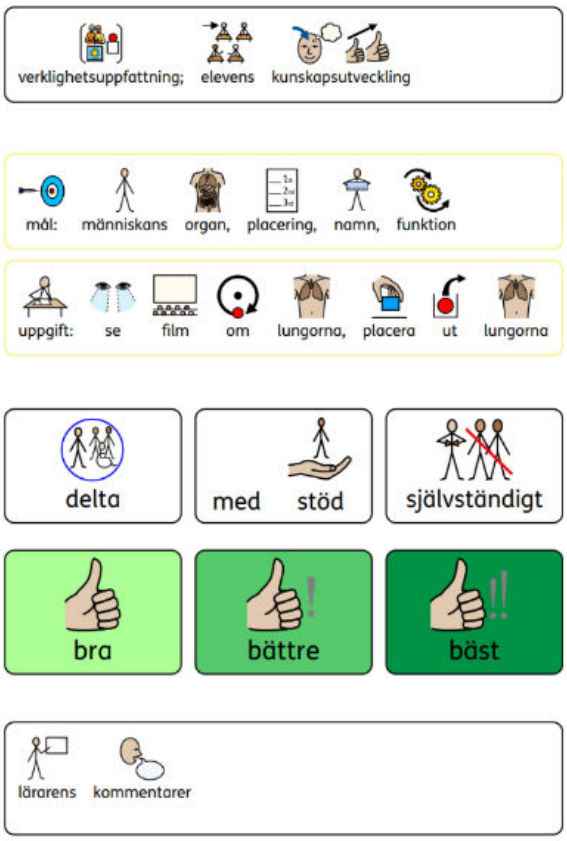

i utvecklingen. Ett ytterligare mål med progressionsmallen var att stärka elevernas metakognitiva förmåga och deras aktiva deltagande i lärprocessen. genom att förflytta återkopplingen från generella uppmuntrande kommentarer såsom ”bra jobbat” till mer formativ och framåtsyftande feedback, exempelvis: ”nu behärskar du detta moment, och för att utvecklas vidare behöver du nästa gång fokusera på följande…” (jfr Skolinspektionen, 2012). Att uppmuntra och berömma elever är i sig inte problematiskt, utan kan tvärtom ha en positiv inverkan på elevers motivation, vilket i förlängningen kan främja lärande. För att återkopplingen ska vara verkningsfull krävs dock att den är specifik och kopplad till en konkret arbetsinsats, snarare än generell i sin karaktär (Appelgren, 2015). Att ge sådan återkoppling är en didaktisk utmaning, inte minst för elevassistenter som ofta saknar formell pedagogisk utbildning och därmed inte har samma förutsättningar att bedöma undervisningens innehåll och kvalitet.

Rektor samt förstelärarna på skolan tog fram ett utkast för hur en visuell progressionsmall skulle kunna se ut, i vilken vi använder oss av Symwriter, ett symbolskriftsprogram för personer med behov av extra stöd vid skrivande och läsande, för att göra den visuella bedömningsmallen extra tydligt för alla elever. För att ytterligare tydliggöra för eleverna valde vi att färga ramarna kring ämnena genom att alltid använda samma färg för ett visst ämne, t ex NO – gult, på samma sätt som våra bildscheman i klassrummet är färgkodade. Tummarna motsvarar bedömningskriterierna i respektive ämne och ämnesområde.

Genom att lärarna gemensamt med eleverna går igenom undervisningens innehåll och bedömnings-

kriterier, får även elevassistenterna tillgång till denna information på ett tydligt och tillgängligt sätt. Detta minskar behovet av separata genomgångar och skapar förutsättningar för ett mer samordnat arbete kring elevernas lärande. I den aktuella verksamheten arbetar, utöver speciallärare och lärare, även elevassistenter som har ansvar för både undervisningsrelaterade och omsorgsinriktade uppgifter. Enligt Östlund m.fl. (2021) visar svenska studier att denna yrkesgrupp sällan ges möjlighet att delta i planering av undervisningen, vilket ytterligare försvårar deras möjligheter att ge återkoppling som är i linje med undervisningens mål. Hord och Xin (2015) betonar att arbete i mindre grupper, där elever ges möjlighet att uttrycka sitt lärande, kan bidra till utvecklingen av mer avancerade kognitiva färdigheter, något som i denna kontext ofta sker i samspel med elevassistenter.

Den förändrade kunskapssynen inom anpassad skola, från fokus på funktionella färdigheter till mer akademiskt inriktade kunskaper (Browder et al., 2003), har också förändrat elevassistenternas roll. Genom användningen av den visuella progressionsmallen tydliggörs deras uppdrag i undervisningen. Det framkommer att elevassistenter behöver inta en mer återhållsam roll, ta ett steg tillbaka, i vissa moment, där fokus ligger på att eleven själv ska genomföra uppgiften. Detta för att lärandeprogressionen ska kunna bedömas utifrån elevens egna prestationer, snarare än det färdiga resultatet.

SYFTE OCH METOD

SYFTE

SYFTET MED STUDIEN är att öka kunskapen om konsekvenser av användandet av en visuell progressionsmall. Det görs genom att besvara följande frågeställning:

★ Hur resonerar lärare och elevassistenter om en visuell progressionsmall som stöd för undervisning i anpassade skolformer?

METOD

DEN VISUELLA PROGRESSIONSMALLEN förväntades tydliggöra elevernas kunskapsnivå och vad eleverna behöver göra för att utvecklas. För att bedöma om progressionsmallen motsvarar ställda förväntningar genomfördes en studie av pedagogers och elevassistenters uppfattningar. Undersökningen fokuserade på hur den visuella progressionsmallen påverkar olika aspekter av undervisningen. Syftet var att skapa en fördjupad förståelse av dess effektivitet samt att identifiera potentiella förbättringsområden.

I relation till studiens frågeställning genomfördes gruppintervjuer. Alla lärare på skolan, totalt tio, som prövat och arbetat med den visuella progressionsmallen deltog i intervjuerna. Att låta alla lärare delta ger effekt på diskussionernas kvalitet och bredd, då de bidrar med olika synsätt och infallsvinklar. Elevassistenter från tre av fem klasser deltog i intervjuerna eftersom det inte var organisatoriskt möjligt att intervjua alla elevassistenterna vid detta tillfälle, därför gjordes ett bekvämlighetsurval. Att delta i intervjuerna var frivilligt för alla.

Skolans förstelärare ledde diskussionerna i mindre grupper, indelade utifrån om man undervisar i ämne eller i ämnesområde. Grupperna bestod av tre till fyra lärare, och elevassistenterna var indelade i tre grupper med fyra assistenter i varje grupp. Alla svaren nedtecknades. Skolans rektor lyssnade på diskussionerna för att förstå på vilket sätt den visuella progressionsmallen utvecklade undervisningen på anpassad skola i Klippan. Rektor kunde ställa förtydligande frågor, men valde att inte delta i diskussionen eftersom rektor inte undervisat i klass och inte hade erfarenhet av att använda den visuella progressionsmallen.

METODDISKUSSION

För att öka kunskapen om hur undervisningen förändras när lärare använder en visuell progressionsmall för att synliggöra elevernas lärande och progression genomfördes kvalitativa intervjuer. Denna metod valdes eftersom den möjliggör en flexibel samtalsstruktur, vilket ger insikt i vad intervjupersonerna upplever som relevant och betydelsefullt. Att låta lärarna föra diskussioner i smågrupperna runt frågorna gjorde också att rektor kom åt kunskap på ett mer ingående sätt och kunde ställa förtydligande följdfrågor. Det gick också att gå tillbaka till en specifik fråga om mer information framkom senare i samtalet. Att ha en semistrukturerad intervjumetod

upplevdes som ett sätt att få fylligare svar än av en kvantitativ metod såsom till exempel enkäter. Att jag som rektor och chef satt med under intervjuerna skulle kunna upplevas som att jag påverkade svaren, men gensvaret från pedagogerna var att de ansåg att det var bra att jag kompletterade med följdfrågor så att samtalet fördjupades.

ANALYS

Efter intervjuerna lästes processledarnas alla anteckningar från intervjuerna igenom och viktiga teman, mönster och kategorier markerades, för att få hjälp att identifiera återkommande ämnen och rubriker för analysen. Resultaten analyserades och tolkades så att slutsatser kunde dras baserat på våra resultat.

RESULTAT

UTIFRÅN STUDIENS SYFTE och forskningsfråga visar resultatet att den visuella progressionsmallen framför allt har blivit ett stöd för lärares utveckling av sin egen undervisning samt ett redskap för att göra elevassistenterna delaktiga i undervisningen. Då intervjusvaren med lärare och elevassistenter analyserades framkom det att lärarna ansåg att det fanns både för- och nackdelar med den visuella progressionsmallen, men att de upplever att fördelarna med mallen överväger i form av tydligare mål för undervisningen.

Hur resonerar lärare och elevassistenter om en visuell progressionsmall som stöd för undervisning i anpassade skolformer?

UPPFATTNINGAR AV EN VISUELL PROGRESSIONSMALL SOM BEDÖMNINGSSTÖD

ANALYSEN VISAR ATT den visuella progressionsmallen erbjuder ett konkret verktyg för kartläggning samt bedömning av elevers kunskaper. Lärarna uppfattar att de tydligt kan se vad som behöver tränas mer på, men även att de upplever att eleverna blir medvetna om sina mål och framsteg. En annan uppfattning är att målen för vad eleverna ska lära sig konkretiseras och gör det lättare för både lärare och elever att följa och förstå elevernas progression.

Analysen visar vidare att lärarna ser fördelar med den visuella progressionsmallen i form av att kunna dokumentera och jämföra vid olika tidpunkter. Det synliggör progression över tid, vilket beskrivs särskilt användbart för elever som behöver längre tid för att visa framsteg. En vanlig uppfattning hos lärarna är att dokumentation över tid kan hjälpa till att identifiera om elevernas kunskaper är befästa eller inte. Genom att, vid ett par tillfällen per termin, utvärdera och vid behov justera den visuella progressionsmallen anser lärarna att de säkerställer att den förblir relevant och effektiv. Ur analysen framträder att lärarna anser det är viktigt att hålla kollegiala diskussioner om den visuella progressionsmallen levande eftersom det fortfarande sker små justeringar i den för att den ska bli så användbar som möjligt tillsammans med eleverna.

Ur analysen framgår att elevassistenterna anser att användningen av den visuella progressionsmallen ger dem en djupare inblick i elevernas lärande och de uttrycker att det gör det möjligt även för dem att observera även små steg i elevernas utveckling. De kontinuerliga diskussionerna assistenterna har med pedagogerna kring vad eleverna presterat under lektionen eller dagen, verkar öka assistenternas förståelse för varje elevs individuella behov och framsteg. Elevassistenterna anser inte denna förståelse funnits på samma sätt tidigare. Genom analysen framgår det också att elevassistenterna känner sig mer delaktiga i undervisningen och deras jobb känns mer meningsfullt, eftersom de är med och bidrar med information till lärarna i bedömningsprocessen. De flesta bedömningarna gör lärarna gemensamt med elevassistenterna, vilket anses ge en mer holistisk bild av elevens prestationer och behov, vilket upplevs bidra till en mer enhetlig och rättvis bedömning.

UPPFATTNINGAR AV EN VISUELL PROGRESSIONSMALL SOM PLANERINGSSTÖD

UR ANALYSEN FRAMKOMMER det att den visuella progressionsmallen underlättar och hjälper lärarna att bryta ner läroplanens mål i mindre, mer hanterbara delar, vilket uppfattas göra det lättare för eleverna att förstå vad de ska lära sig. Det framkommer att lärarna anser att deras undervisning blir mer strukturerad och målinriktad när de fokuserar på specifika moment, vilket i sin tur upplevs leda till bättre inlärningsresultat hos eleverna.

En av de identifierade nackdelarna med den visuella progressionsmallen, enligt analysen, är att lärare upplever svårigheter med att tillämpa mallen på generella områden i läroplanen. För att mallen ska komma till sin rätt behöver undervisningen anpassas och brytas ned i mindre delar för att passa mallen. Analysen visar att en sådan nedbrytning, som lärarna anser vara nödvändig för att eleverna ska förstå, kan leda till att undervisningen blir fragmenterad och att det övergripande sammanhanget går förlorat. Det kan vara utmanande för lärarna att integrera flera små delmoment till en sammanhängande helhet, vilket är nödvändigt för att uppfylla betygskriterierna.

Analysen indikerar samtidigt att lärarna, genom att använda den visuella progressionsmallen, bryter ner planeringen och uppgifterna mer detaljerat, vilket leder till en mer noggrann och strukturerad planering. Lärarna upplever att aktiviteterna blir mer konkreta och grundläggande, och att de lägger större fokus på att använda rätt terminologi från läroplanen för att säkerställa att progressionen kan mätas och observeras. Dessutom visar analysen att lärarnas planering blir mer fokuserad på specifika ämnen och moment, vilket tros minska risken för en alltför spridd undervisning. Vid analys av intervjuerna framgår det att målet att göra eleven mer självständig blir tydligare för elevassistenten. Det framgår att genom att använda den visuella progressionsmallen kan assistenten bättre stödja eleven i att nå dessa mål, vilket i sin tur upplevs stärka elevens självförtroende och självständighet. En elevassistent uttrycker i intervjuerna: *”Nu förstår jag äntligen varför vi(elevassistenter) är tvungna att backa lite då eleverna jobbar och inte hjälpa dem för mycket, för eleverna ska verkligen kunna visa vad de kan och utmanas att försöka lite till, och vi ska inte ta över.”*

Ytterligare en av elevassistenter säger i intervjuerna: *”Det känns som om den visuella progressionsmallen bidrar till en tydligare struktur i planeringen av undervisningen. Jag får en bättre förståelse för lärarens planering och bedömningskriterier, vilket gör det lättare att stödja eleverna på ett bättre sätt.”* Analysen visar att elevassistenterna upplever att strukturen runt planeringen och avslutningen med den visuella progressionsmallen skapar en mer sammanhängande och tydlig lärprocess för eleverna nu än tidigare.

UPPFATTNINGAR AV EN VISUELL PROGRESSIONSMALL SOM KOMMUNIKATIONSSTÖD

I ANALYSEN FRAMKOMMER det att flera lärare framhåller att användningen av den visuella progressionsmallen främjar diskussionerna kring lärandemålen med både elever och elevassistenter, vilket i sin tur leder till ett djupare lärande för eleverna. När eleverna är delaktiga i att diskutera och reflektera över sina framsteg, upplever lärarna att elevernas förståelse och engagemang för ämnet ökar. Vidare anger lärarna i intervjuerna att de upplever att eleverna blir mer intresserade och nyfikna på undervisningen, samt att de har kunnat observera en viss ökning av elevernas intresse för att lära sig mer och nå högre resultat.

En av pedagogerna säger: *”Genom att använda den visuella progressionsmallen blir eleverna mer medvetna om vad som förväntas av dem och vad som ska bedömas. Jag upplever att deras självständighet och ansvarstagande ökar i lärprocessen.”* Analysen visar att lärarna menar att även om elever i anpassad skola har svårt för att använda den visuella progressionsmallen, så lär de sig efter hand att självständigt genomföra sin bedömning efter

Figur 3: Bedömningsmatris för elever som läser Ämne.

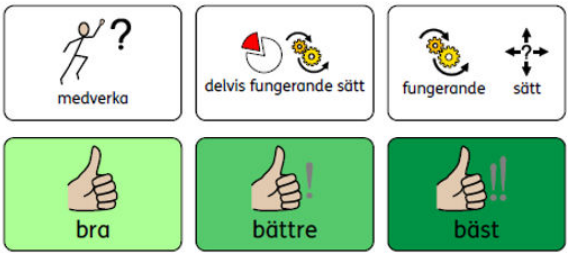

Figur 4: Bedömningsmatris för elever som läser Ämnesområde.

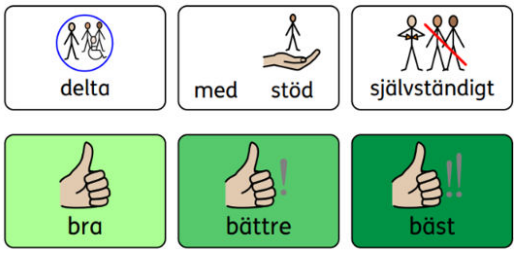

avslutad uppgift, och i analysen framgår det att lärarna anser elevernas självförtroende och motivation i undervisningen stärks.

I analysen framkommer det att högstadielärarna som undervisar ämneselever ofta använder den visuella progressionsmallen i kombination med ett annat digitala specialpedagogiskt läromedel. Eleverna tränar på ett specifikt moment och använder därefter den visuella progressionsmallen för att självskatta sin prestation. En av lärarna beskriver att: *”Jag tycker meningen med undervisningen blir tydligare för eleverna, med klara instruktioner om hur uppgifter ska genomföras och vad som förväntas av dem. Målet är ju att eleverna självständigt ska kunna hämta och genomföra sin bedömning efter avslutad uppgift och jag tror att det på sikt ökar deras självständighet och ansvarstagande.”*

Analysen visar att lärarna upplever att eleverna bättre minns sina prestationer under lektionen när den visuella progressionsmallen används. Vidare framgår det att lärarna anser att användandet av mallen ökar elevernas medvetenhet om sina kunskaper. Eleverna skattar sig själv efter följande matris i den visuella progressionsmallen, se Figur 3 och 4.

En elevassistent uttrycker i intervjun att *”Det känns som om progressionsmallen bidrar till att öka elevens självkänsla för det blir tydligare och enklare för eleven att förstå vad de kan och vad de behöver träna på. När eleverna själva skattar sina prestationer och ibland får högre omdömen än de förväntat sig, upplever jag att både deras självkänsla och motivation ökar och eleverna tycker att lektionerna blir roligare.”* Detta överensstämmer med Rönnström och Johanssons (2018) resonemang om att elevernas tilltro till sin egen förmåga att lära utgör ett så kallat icke-kognitivt resultat, en lärandeerfarenhet, som samspelar med deras faktiska kunskapsutveckling.

UTMANINGAR MED EN VISUELL PROGRESSIONSMALL

ANALYSEN VISAR ATT lärarna i intervjuerna framhåller att användningen av den visuella progressionsmallen kan vara tidskrävande, både i planerings- och bedömningsfasen. Läraren måste lägga ner betydande tid på att bryta ner läroplanens mål, skapa konkreta aktiviteter och bedömningskriterier samt dokumentera och utvärdera elevernas framsteg. Vidare framgår det att detta kan vara särskilt utmanande i en redan pressad arbetssituation.

Lärarna i intervjuerna framhåller att den administrativa bördan ökar med användningen av den visuella progressionsmallen, vilket beror på att mallen inte har digitaliserats. Lärarna upplever att hanteringen av pappersdokument kan vara tungrodd och ineffektiv, och de menar att detta kan leda till att viktig information går förlorad eller blir svår att sammanställa och analysera. Vidare framgår det av intervjuerna att lärarna anser att detta kan göra det svårt för eleverna att förstå den slutliga bedömningen i ämnet.

SAMMANFATTNING

STUDIENS RESULTAT VISAR att den visuella progressionsmallen främst fungerar som ett stöd för lärares undervisningsutveckling och för att öka elevassistenters delaktighet i undervisningen. Lärare upplever att den visuella progressionsmallen konkretiserar läroplanens mål, underlättar planering och bedömning samt gör elevernas progression synlig. Den bidrar till en mer strukturerad och målinriktad undervisning, där eleverna blir mer medvetna om sina mål och framsteg.

Elevassistenter beskriver att den visuella progressionsmallen ger dem en tydligare förståelse för elevernas lärande och stärker deras roll i bedömningsprocessen. Det kollegiala samarbetet mellan lärare och assistenter förbättras, vilket upplevs leda till mer rättvisa och samordnade bedömningar.

Trots att den visuella progressionsmallen upplevs som tidskrävande och svår att tillämpa på bredare kunskapsområden, överväger fördelarna. Den visuella progressionsmallen främjar elevdelaktighet, reflektion och ansvarstagande, särskilt när den kombineras med digitala verktyg. Den administrativa hanteringen utgör dock en utmaning, särskilt i avsaknad av digitalisering.

Sammanfattningsvis visar studien att den visuella progressionsmallen är ett värdefullt verktyg för att stärka undervisningens kvalitet och bedömningspraktik i anpassad skola, genom att skapa tydlighet, struktur och ökad delaktighet för både elever och personal.

DISKUSSION

RESULTATEN FRÅN STUDIEN visar att en visuell progressionsmall kan fungera som ett centralt verktyg för att stödja både undervisning och bedömning i anpassad skola. Lärare och elevassistenter beskriver hur den visuella progressionsmallen bidrar till att konkretisera läroplanens mål, vilket i sin tur möjliggör en mer strukturerad, målinriktad och inkluderande undervisning. Detta är särskilt betydelsefullt i en skolform där undervisningen historiskt sett ofta haft ett omsorgsfokus snarare än ett tydligt kunskapsuppdrag (Skolverket, 2009).

En viktig aspekt som framkommer är att den visuella progressionsmallen inte enbart används för att bedöma elevers kunskaper, utan även fungerar som ett verktyg för att utveckla undervisningen. Genom att bryta ner abstrakta mål i mindre, hanterbara delar, upplever lärarna att det blir lättare att planera undervisningen och att göra eleverna delaktiga i sitt eget lärande. Detta ligger i linje med tidigare forskning som betonar vikten av att undervisningen utgår från elevernas förutsättningar och att progressionen görs synlig (Norwich & Ylonen, 2015; Hord & Xin, 2015).

Lärarna beskriver att användningen av den visuella progressionsmallen leder till en mer medveten planering, där fokus läggs på specifika moment och ämnesområden. Detta minskar risken för en fragmenterad undervisning och skapar bättre förutsättningar för elevernas lärande. Att eleverna får möjlighet att reflektera över sitt lärande, exempelvis genom att skatta sina kunskaper tillsammans med lärare eller assistent, ses också som en viktig del av lärandeprocessen.

Elevassistenternas roll framträder som särskilt intressant i studien. I takt med att kunskapssynen förändrats från funktionella färdigheter till mer akademiska mål (Browder et al., 2003), har även deras uppdrag utvecklats. Den visuella progressionsmallen bidrar till att tydliggöra undervisningens innehåll och mål, vilket gör att assistenterna upplever att de kan stödja elevernas lärande på ett mer effektivt sätt. De uttrycker också att deras bedömningar tas på större allvar, vilket stärker deras yrkesroll och engagemang (Östlund et al., 2021).

En annan viktig aspekt är att den visuella progressionsmallen främjar kollegialt lärande. Genom gemensam planering och reflektion kring undervisningens innehåll och mål, utvecklas en gemensam didaktisk förståelse mellan lärare och assistenter. Detta stödjer i sin tur en mer sammanhållen och medveten undervisningspraktik, vilket är i linje med Ifousprogram KASK:s syfte att stärka det didaktiska medvetandet i anpassad skola.

Trots att vissa utmaningar lyfts, såsom att arbetet med den visuella progressionsmallen kan vara tidskrävande och att vissa kunskapsområden är svåra att konkretisera, visar resultaten att fördelarna överväger. Den visuella progressionsmallen bidrar till att synliggöra progression, öka elevdelaktighet och skapa en gemensam förståelse för undervisningens syfte och innehåll. Den fungerar därmed som ett stöd för att realisera det kunskapsuppdrag som tydliggjordes i LGSÄR11 (Skolverket, 2018).

Sammanfattningsvis visar studien att en visuell progressionsmall kan vara ett kraftfullt verktyg för att stärka undervisningens kvalitet i anpassad skola. Genom att stödja både planering, genomförande och bedömning, bidrar den visuella progressionsmallen till att undervisningen blir mer målinriktad, inkluderande och kunskapsfokuserad – för både lärare, assistenter och elever.

SLUTSATS

RESULTATEN AV DENNA studie visar att en visuell progressionsmall kan vara ett kraftfullt verktyg för att utveckla undervisningen inom anpassad skola. Den visuella progressionsmallen har potential att förbättra både lärarnas och elevassistenternas arbete genom att erbjuda kartläggningar inför planering, undervisning och bedömning. Genom att konkretisera läroplanens mål och bryta ner dem i mindre, hanterbara delar, blir det lättare för både lärare och elever att förstå och följa elevernas progression. Detta leder till en mer strukturerad och målinriktad undervisning som kan förbättra elevernas inlärningsresultat.

PRAKTISKA KONSEKVENSER AV STUDIENS RESULTAT

1. **Tydliggörande av lärandemål och främjande av kunskapsutveckling:** Genom att använda den visuella progressionsmallen kan lärare konkretisera och strukturera läroplanens mål i mindre, mer hanterbara delar. Detta underlättar för eleverna att förstå vad som förväntas av dem, samtidigt som det möjliggör en mer systematisk och målinriktad undervisning. Resultaten visar att den visuella progressionsmallen även stödjer en mer nyanserad bedömning av elevers kunskaper – både för läraren och för eleven själv.

2. **Förbättrad bedömning och stärkt delaktighet:** Den visuella progressionsmallen möjliggör systematisk dokumentation och jämförelse av elevers kunskapsutveckling över tid, vilket synliggör progression och befästa kunskaper. Elevassistenter upplever att deras bedömningar värderas likvärdigt med lärarnas, vilket stärker deras professionella roll och engagemang i undervisningen.

3. **Ökad delaktighet och meningsfullhet i undervisningen:** Genom att följa elevernas lärande på nära håll får elevassistenter en fördjupad förståelse för deras utveckling, vilket stärker deras delaktighet och upplevelse av meningsfullhet i arbetet. Det förbättrade samarbetet med lärarna bidrar till en mer samstämmig bedömning, samtidigt som tydlig information om lektionsinnehåll effektiviserar planering och frigör tid för individanpassat stöd.

4. **Effektivare planering och undervisning:** Den visuella progressionsmallen stödjer en mer detaljerad och strukturerad lektionsplanering, vilket leder till tydligare och mer grundläggande undervisningsaktiviteter. Lärare beskriver hur den visuella progressionsmallen hjälper dem att konkretisera innehållet och använda relevant terminologi från läroplanen, vilket i sin tur möjliggör mätbar och observerbar progression.

5. **Utmaningar i användningen:** Den visuella progressionsmallen upplevs som tidskrävande och administrativt betungande, särskilt i avsaknad av digitalt stöd. Hanteringen av pappersdokument kan leda till informationsförlust och ineffektivitet. Trots detta menar användarna att fördelarna med den visuella progressionsmallen överväger de praktiska utmaningarna.

REFERENSLISTA

- Browder, D., Spooner, F., Ahlgrim-Delzell, L., Flowers, C., Algozzine, B., & Karvonen, M. (2003). A content analysis of the curricular philosophies reflected in states' alternate assessment performance indicators. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 28(4), 165-181.

- Chung, K., & Tam, Y. (2005). Effects of cognitive-based instruction on mathematical problem solving by learners with mild intellectual disabilities. *Journal of Intellectual and Developmental Disability*, 30(4), 207–216.

- Hord, C., & Xin, Y. P. (2015). Teaching area and volume to students with mild intellectual disability. *Journal of special education*, 49(2), 118–128.

- Kansanen, P. (2003) Studying--the Realistic Bridge Between Instruction and Learning. An Attempt to a Conceptual Whole of the Teaching-Studying- Learning Process, *Educational Studies*, 29(2-3), 221-232.

- Kansanen, P., & Meri, M. (1999). The didactic relation in the teaching.-studying-learning process. I B. Hudson, F. Buchberger, P. Kansanen, & H. Seel (Red.), *Didaktik/Fachdidaktik as science(-s) of the teaching profession?* 107-116. Thematic Network of Reacher Education in Europe.

- Norwich, B., & Ylonen, A. (2015). Lesson study practices in the development of secondary teaching of students with moderate learning difficulties: A systematic qualitative analysis in relation to context and outcomes. *British Educational Research Journal*, 41(4), 629-649.

- Rönnström, N. & Johansson, O. (red.) (2018). *Att leda skolor med stöd i forskning: exempel, analyser och utmaningar*. (Första utgåvan), Natur & Kultur

- Skolinspektionen (2012). *"Vi har inte satt ord på det"* En kvalitetsgranskning av kunskapsbedömning i grundskolans årskurs 1–3. Kvalitetsgranskning Rapport 2012:8

- Skolverket. (2011). *Läroplan för grundsärskolan*. Stockholm: Skolverket.

- Östlund, D., Barow, T., Dahlberg, K., & Johansson, A. (2021). In between special needs teachers and students: paraprofessionals work in self-contained classrooms for students withintellectual disabilities in Sweden. *European Journal of Special Needs Education*, 36(2), 168-182.

SKOLPORTEN